

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

_____ Олег Омельчук
(підпис)

23 листопада 2020 року
м.п.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ОСНОВИ ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування
галузі знань 07 Управління та адміністрування
за денною формою навчання**

м. Хмельницький
2020

ЗМІСТ

	Стор.
1. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 2
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 2
1.2. Лекції	– 2
1.3. Семінарські заняття	– 3
1.4. Самостійна робота студентів	– 13
1.5. Індивідуальні завдання	– 17
1.6. Підсумковий контроль	– 18
2. Схема нарахування балів	– 22
3. Рекомендовані джерела	– 23
4. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 27

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

Назви теми	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Суть, функції та методологія аналізу економічної конкуренції	16	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Види, форми та методи економічної конкуренції	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Основні наукові школи про конкуренцію в ринковій економіці	16	2	4	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Економічна конкуренція в Україні. Інституційне середовище рекламної діяльності конкурентних підприємств	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Конкурентні стратегії підприємств в ринковому середовищі	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Конкуренція і реклама на страховому ринку та ринку банківських послуг	16	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Економіко-правові інструменти регулювання конкуренції	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Світовий досвід регулювання економічної конкуренції та Україна	16	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
Всього годин:	120	16	18	-	-	86	-	-	-	-	-	-

Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Суть, функції та методологія аналізу економічної конкуренції.	2
1.1.	Понятійно-категоріальний та методологічний підходи до наукового пізнання теорії економічної конкуренції.	
1.2.	Функції економічної конкуренції.	
1.3.	Місце та основні погляди на рекламу у конкурентній боротьбі.	
2.	Види, форми та методи економічної конкуренції.	2
2.1.	Класифікаційні ознаки економічної конкуренції.	
2.2.	Досконала конкуренція.	
2.3.	Форми недосконалої конкуренції.	
3.	Основні наукові школи про конкуренцію в ринковій економіці	2

3.1.	Теоретичні положення щодо конкуренції фізіократів.	
3.2.	Значення економічної конкуренції за А. Смітом.	
3.3.	Внесок у теорію економічної конкуренції Дж. Мілля.	
4.	Економічна конкуренція в Україні. Інституційне середовище рекламної діяльності конкурентних підприємств.	2
4.1.	Сутність планової економіки.	
4.2.	Соціалістичні змагання у плановій економіці.	
4.3.	Принципи та особливості суперництва у плановій економіці.	
5.	Конкурентні стратегії підприємств в ринковому середовищі.	2
5.1.	Фактори впливу на формування конкурентної стратегії.	
5.2.	Оцінка конкурентоспроможності підприємства.	
5.3.	Формування конкурентної стратегії.	
6.	Конкуренція і реклама на страховому ринку та ринку банківських послуг.	2
6.1.	Розвиток конкуренції на страховому ринку України.	
6.2.	Конкурентне середовище страхування.	
6.3.	Реклама на страховому ринку України	
7.	Економіко-правові інструменти регулювання конкуренції.	2
7.1.	Принципи формування та реалізації державної політики у сфері конкуренції.	
7.2.	Конкурентне законодавство в Україні.	
7.3.	Державний контроль за сферою природних монополій.	
8.	Світовий досвід регулювання економічної конкуренції та Україна	2
8.1.	Сучасні тенденції конкурентної політики країн з ринковою економікою.	
8.2.	Інституційна структура регулювання конкуренції США.	
8.3.	Система захисту економічної конкуренції у Великій Британії.	
	Усього	16

Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Суть, функції та методологія аналізу економічної конкуренції.

Питання для усного опитування та дискусії

Зовнішня та внутрішня конкурентоспроможність.

Конкурентна політика держави.

Антимонопольне-конкурентне законодавство.

Методи економічного аналізу конкуренції.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. Зовнішня конкурентоспроможність – це:

- а) продаж продукції на внутрішньому ринку, яка успішно конкурує з імпортом та іншими вітчизняними товарами;
- б) здатність продавати товари та послуги на світових ринках.
- в) продаж продукції у глобальному середовищі без урахування національних особливостей та вимог;
- г) продаж продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

...

10. Методи аналізу та синтезу використовують при дослідженні таких аспектів конкуренції:

- а) історичних етапів формування конкуренції;
- б) реальних фактів та теоретичних узагальнень;
- в) світової практики розвитку конкурентних відносин;
- г) відображення дійсності за допомогою рівнянь та графіків.

Варіант 2.

1. Конкурентна політика держави відповідно до вузького підходу визначається так:

- а) єдність головних ланок державної економічної політики щодо регулювання антиконкурентних дій підприємств усіх форм власності;
- б) регулювання діяльності органів, що забезпечують захист економічної конкуренції;
- в) сукупність законів, які регулюють конкурентну поведінку підприємств;
- г) встановлення обмежень щодо конкуренції в межах держави.

...

10. Антимонопольне-конкурентне законодавство – це:

- а) сукупність правових норм, спрямованих на недопущення будь-яких обмежень конкуренції та захист від проявів недобросовісної конкуренції;
- б) правові норми, що включають норми антимонопольного права та права природніх монополій;
- в) сукупність правових норм, метою яких є сприяння розвитку добросовісної конкуренції та обмеження монополістичних зловживань в економіці;
- г) це законодавство, що заперечує будь-яку форму монополістичної домовленості.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: зовнішня конкурентоспроможність, внутрішня конкурентоспроможність, конкурентна політика, конкурентна політика держави, антимонопольно-конкурентне законодавство, метод наукової абстракції, історичний метод, методи аналізу та синтезу, методи індукції та дедукції, метод порівняння.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту особливу увагу слід звернути на такі питання:

- сутність зовнішньої та внутрішньої конкурентоспроможності;
- сутність та історичні форми власності на засоби виробництва;
- концепції конкурентної політики держави;
- підходи до розуміння конкурентної політики держави;
- аспекти сучасної конкурентної політики держави;
- співвідношення понять «антимонопольно-конкурентне законодавство», «конкурентне право», «конкурентне законодавство»;
- типи законодавства щодо конкуренції у країнах із розвинутою ринковою економікою;
- характеристика методів економічного аналізу конкуренції.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Види, форми та методи економічної конкуренції.

Питання для усного опитування та дискусії

Внутрішньогалузева конкуренція.

Сутність та основні форми прояву міжгалузевої конкуренції.

Форми та моделі міжнародної конкуренції.

Добросовісна та недобросовісна конкуренція.

Цінова та нецінова конкуренція.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. До форми прояву міжгалузевої конкуренції належить:

- а) боротьба за ринки збуту між підприємствами;
- б) диференціація продукції;
- в) боротьба за вкладення капіталу на ринку цінних паперів;
- г) конкуренція на ринку сировини та напівфабрикатів.

...

10. Головним неціновим інструментом у конкурентній боротьбі в розвинутій ринковій економіці є:

- а) антимонопольна політика;
- б) випуск товарів з кращим споживчими властивостями;
- в) реклама;
- г) маркетингові дослідження.

Варіант 2.

1. Підробка продукції конкурентів відноситься до наступного виду конкуренції:

- а) добросовісна;
- б) недобросовісна;
- в) цінова ;
- г) міжгалузева

...

10. Який вид реклами спрямований на зацікавлення потенційного споживача?

- а) потенційна;
- б) порівняльна;
- б) масової дії;
- г) стимулювальна.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: внутрішньогалузева конкуренція, сили конкуренції в галузі, міжгалузева конкуренція, диверсифікація, міжнародна конкуренція, конкуренція у світовому господарстві, добросовісна конкуренція, недобросовісна конкуренція, цінова конкуренція, нецінова конкуренція, реклама.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту особливу увагу слід звернути на такі питання:

- сутність та основні сили внутрішньогалузевої конкуренції;
- особливості та форми міжгалузевої конкуренції;
- сутність та основні форми міжнародної конкуренції;
- моделі міжнародної конкуренції;
- сутність та критерії добросовісної конкуренції;
- законодавче визначення недобросовісної конкуренції;
- напрями неправомірного використання ділової репутації господарюючого суб'єкта;
- форми перепон у конкуренції, що створюються суб'єктом господарювання;
- основні форми незаконного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці;
- особливості застосування цінової конкуренції;
- сутність та основні інструменти нецінової конкуренції;
- види реклами як головного нецінового інструменту.

Семінарське заняття 3,4

Тема 3. Основні наукові школи про конкуренцію в ринковій економіці.

Питання для усного опитування та дискусії

Внесок у теорію економічної конкуренції Дж. Робінсона.

Внесок у теорію економічної конкуренції А. Маршалла.

- Внесок у теорію економічної конкуренції Е. Чемберлін.
Внесок у теорію економічної конкуренції І. Кірцнера.
Теорія конкурентної еволюції С. Уінтера та Р. Нельсона.
Внесок у теорію економічної конкуренції П. Семюелсона та Дж. Стіглера
Дослідження економічної конкуренції вітчизняними ученими-економістами.
Конкурентні стратегії за А. Юдановим.
Концепція «Ефективної конкуренції» Й. Шумпетера.
Умови ефективної конкуренції за Ф. Гайском.
3.11 Модель конкурентного ладу В. Ойкена.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. Хто з науковців розглядав монополістичну конкуренцію як виклик традиційній точці зору економічної науки?

- а) А. Маршалл;
- б) Е. Чемберлін;
- в) Й. Шумпетер;
- г) Дж. Робінсон

...

10. Хто з вітчизняних науковців вважав конкуренцію суто економічним терміном?

- а) М. Бунге;
- б) І. Вернадський;
- в) В. Тимошенко;
- г) М. Туган-Барановський.

Варіант 2.

1. Хто з закордонних науковців запропонував описати конкурентну еволюційну теорію за допомогою трьох характеристик фірми?

- а) С. Уінтер;
- б) Р. Нельсон;
- в) Ф. Гаск;
- г) П. Семюельсон.

...

10. Яку стратегію у конкурентній боротьбі, на думку А. Юданова, слід застосувати підприємствам, які здійснюють свою діяльність у певній місцевості?

- а) віолентна;
- б) патієнтна;
- в) комутантна;
- г) експлерентна.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: конкуренція, недосконала конкуренція, нецінові інструменти, монополія, диференціація продукту, реклама, теорія конкурентної еволюції, досконалий конкурент, недосконалий конкурент, вільне підприємництво, суперництво, «покровительське мито», ефективна конкуренція, конкурентні стратегії, конкурентний лад.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту особливу увагу слід звернути на такі питання:

- основні аспекти дослідження недосконалої конкуренції у працях Дж. Робінсон;
- проблеми використання реклами у конкурентній боротьбі у працях А. Маршалла;
- ідеї синтезу конкуренції та монополії у працях Е. Чемберліна;

- дослідження реклами та конкуренції у працях І. Кірцнера;
- теорія конкурентної еволюції С. Уінтера та Р. Нельсона;
- суть вільного підприємництва І. Вернадського;
- теорія «суперництва» М. Бунге;
- погляди М. Туган-Барановського на оптику вільної торгівлі та її вплив на конкуренцію;
- сутність конкуренції в економічних поглядах В. Тимошенко;
- види конкурентних стратегій за А. Юдановим;
- сутність концепції «ефективної конкуренції» Й. Шумпетера;
- вивчення політики конкурентних відносин Ф. Гаєком.;
- особливості економічної політики в умовах моделі конкурентного ладу В. Ойкена.

Семінарське заняття 5

Тема 4. Економічна конкуренція в Україні. Інституційне середовище рекламної діяльності конкурентних підприємств.

Питання для усного опитування та дискусії

Розвиток економічної конкуренції в Україні.

Антиконкурентні дії державних органів влади та суб'єктів підприємництва.

Особливості конкурентної боротьби у спеціальних економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку.

Особливості розвитку ринку цінних паперів в Україні як фактору міжгалузевої конкуренції.

Особливості українського рекламного ринку.

Інституційне середовище рекламної діяльності в Україні.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. Що було важливим чинником становлення конкурентних відносин в Україні?

- а) лібералізація зовнішньоекономічної діяльності;
- б) розвиток інституту приватної власності;
- в) демонополізація економіки;
- г) створення пільгових територій.

...

10. Яка була перша громадська організація у сфері реклами в Україні?

- а) Всеукраїнська рекламна коаліція;
- б) Громадська рада з реклами;
- в) Асоціація рекламодавців;
- г) Спілка рекламистів України.

Варіант 2.

1. Що стало стимулом розвитку конкуренції на внутрішньому ринку?

- а) лібералізація зовнішньоекономічної діяльності;
- б) розвиток інституту приватної власності;
- в) демонополізація економіки;
- г) створення пільгових територій.

...

10. Індекс Гарфінделя-Гіршмана передбачає врахування таких економічних суб'єктів:

- а) кількість зареєстрованих суб'єктів ринку;
- б) кількість суб'єктів господарювання, що діють на даному ринку;
- в) територіальне розміщення основних конкурентів;
- г) кількість монополістів на ринку.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: конкурентні відносини, економічні чинники, приватна власність, лібералізація зовнішньоекономічної діяльності, пільгові території, антиконкурентні дії, індекс Гарфінделя-Гіршмана, український рекламний ринок, орган контролю за рекламною діяльністю.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- економічні чинники становлення конкурентних відносин в Україні;
- характеристика основних монополізованих ринків;
- особливості внутрішньогалузевої конкуренції ;
- особливості економічної конкуренції в Україні;
- економічний зміст індексу Гарфінделя-Гіршмана;
- антиконкурентні дії державних органів;
- антиконкурентні дії суб'єктів підприємництва;
- внутрішньогалузева конкуренція в Україні;
- особливості конкурентної боротьби у спеціальних економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку.
- перспективи та перешкод розвитку ринку цінних паперів в Україні як фактору міжгалузевої конкуренції;
- особливості українського рекламного ринку;
- правове регулювання реклами в Україні;
- державні та місцеві органи влади контролю за рекламою;
- громадські організації рекламної діяльності.

Семінарське заняття 6

Тема 5. Конкурентні стратегії підприємств в ринковому середовищі.

Питання для усного опитування та дискусії

Суть та класифікація конкурентних стратегій підприємства.

Стратегія концентрації.

5.3. Стратегія лідера.

Стратегія розширення.

Оборонна стратегія.

Конкурентні стратегії залежно від типу конкурентної поведінки.

Конкурентні стратегії, запропоновані І. Ансоффом.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. Стратегія концентрації починається з :

- а) дослідження конкурентів;
- б) аналізу витрат фірми;
- в) вибору ринкової ніші;
- г) дослідження ризиків концентрації.

...

10. До тактичних прийомів оборонної стратегії належить:

- а) зниження структурних бар'єрів;
- б) попередження про атаку на конкурентів;
- в) позбавлення противника стимулів до нападу;
- г) флангова атака.

Варіант 2.

1. До ситуації, що вимагає застосування стратегії розширення відносять :

- а) глобальний бізнес зі значною кількістю конкурентів

- б) розвинута організаційна культура окремих підрозділів;
- в) наявність значних засобів для розширення;
- г) орієнтація фірми на фінансові показники.

...

10. Видом наступальної стратегії є:

- а) флангова атака;
- б) залякування конкурента;
- в) партизанська війна;
- г) створення альянсів.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: конкурентна стратегія, конкурентна перевага, конкурентна сила, конкурентна слабкість, базові конкурентні стратегії, лідерство за витратами, фокусування, диференціація, концентрація, лідер, розширення ринку, оборонна стратегія, наступальні стратегії, фронтальний наступ, партизанська війна, стратегії зростання, стратегії диверсифікації, стратегії обмеженого зростання, стратегії скорочення

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- сутність конкурентної стратегії та конкурентної переваги;
- індикатори конкурентної сили та конкурентної слабкості;
- класифікація конкурентних стратегій за М. Портером
- особливості застосування стратегії концентрації;
- переваги та ризики застосування стратегії концентрації;
- сутність стратегії лідера;
- види стратегій лідера;
- сутність оборонної стратегії;
- тактичні прийоми оборонної стратегії;
- ситуації застосування стратегії розширення;
- сутність наступальної стратегії
- види наступальних стратегій;
- види стратегій зростання;
- сутність та види стратегій скорочення.

Семінарське заняття 7

Тема 6. Конкуренція і реклама на страховому ринку та ринку банківських послуг.

Питання для усного опитування та дискусії

Банківська конкуренція.

Етапи та чинники взаємодії і конкуренції між банківськими і страховими установами в Україні.

Основні форми взаємодії банківського та страхового бізнесу.

Банківська конкуренція на інвестиційному ринку.

Основні групи конкурентів банків на інвестиційному ринку.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. Банківська конкуренція - це:

- а) суперництво між Національним банком України та комерційними банками за ринок банківських послуг;

- б) економічне суперництво комерційних банків за вигідні позиції на ринку банківських послуг;
- в) динамічний процес суперництва комерційних банків та інших фінансових установ за міцне становище на ринку кредитів та банківських послуг;
- г) збільшення кількості конкурентів у банківській сфері.

...

10. Фінансовий супермаркет - це:

- а) сукупність банківських продуктів на ринку;
- б) інтеграція послуг банків та страхових компаній;
- в) структура, яка пропонує клієнтам в одному офісі широкий спектр фінансових послуг;
- г) це поліс, який надає страхова компанія комерційному банку з метою покриття його ризиків від збитків, пошкодження цінностей чи шахрайських дій.

Варіант 2.

1. Що з нижченаведеного є формою взаємодії банківського та страхового бізнесу:

- а) диверсифікація капіталу та доходу;
- б) форма агентських відносин;
- в) покриття ризиків від збитків, втрати готівки, незаконних чи шахрайських дій співробітників банку;
- г) інвестиційна програма.

...

10. Конкурентна загроза банкам тим більша, чим більша кількість:

- а) самих комерційних банків;
- б) небанківських фінансових інститутів;
- в) страхових компаній;
- г) ефективних замінників.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: банківська конкуренція, конкурентна боротьба, великі банки, середні банки, малі банки, злиття банківських установ, співпраця банків та страхових компаній, чинники взаємодії, форми взаємодії, програми страхування для комерційних банків, агентські відносини, форма контролю, консолідація капіталу, фінансовий супермаркет, комплексне банківське страхування, інвестиційний ринок, інвестиційна програма, ломбард, пайові інвестиційні фонди, ціни на інвестиційний продукт банків.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- сутність та особливості банківської конкуренції;
- особливості конкуренції між різним за розмірами банків;
- сучасні тенденції у банківській конкуренції;
- етапи розвитку співпраці банків та страхових компаній в Україні;
- чинники та можливості взаємодії і підвищення конкурентоспроможності банків та страхових компаній;
- форми взаємодії банківського та страхового бізнесу;
- сутність комплексного банківського страхування;
- особливості формування економічної конкуренції на вітчизняному інвестиційному ринку;
- суть та структура інвестиційного ринку;
- особливості банківської конкуренції на інвестиційному ринку;
- основні конкуренти банків на інвестиційному ринку;
- тенденції розвитку конкуренції на ринку банківських інвестиційних послуг.

Семінарське заняття 8

Тема 7. Економіко-правові інструменти регулювання конкуренції.

Питання для усного опитування та дискусії

Діяльність та основні завдання Антимонопольного комітету України у сфері регулювання конкуренції.

Система органів державної влади України у регулюванні конкурентних відносин.

Податкові пільги.
Інструменти регулювання Національного Банку України.
Регулювання зовнішньоторговельної конкуренції та демпінгу

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. Координаційне об'єднання - це:

- а) сукупність органів державної влади, що визначають засади конкурентної політики в Україні;
- б) дорадчий орган, який здійснюватиме незалежну оцінку того, що відбувається у сфері конкурентної політики;
- в) професійні (неурядові) об'єднання підприємців;
- г) спільний орган підприємців та Антимонопольного комітету України.

...

10. Який центральний орган державної влади не має безпосередніх повноважень щодо здійснення конкурентної політики в Україні:

- а) Президент України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Антимонопольний комітет України.

Варіант 2.

1. Політика лібералізму у зовнішньоекономічних відносинах - це:

- а) обмеження зовнішньої підприємницької діяльності на внутрішньому ринку;
- б) мінімальне втручання держави у зовнішню торгівлю;
- в) обмеженість протекціонізму у часі;
- г) вільний доступ на вітчизняний ринок іноземним компаніям.

...

10. Демпінг - це:

- а) продаж товарів на внутрішньому ринку за цінами нижчими ніж на зовнішньому;
- б) торгове мито на імпортовані товари;
- в) продаж товарів на зовнішньому ринку за цінами нижчими, ніж на внутрішньому;
- г) податкові пільги на експортну продукцію.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Антимонопольний комітет України, державний захист конкуренції, Верховний Суд України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Фонд державного майна України, Державна регуляторна служба, координаційні об'єднання, податкові пільги, Національний банк України, обов'язкові резерви, емісія, облікова ставка, лібералізм, протекціонізм, демпінг

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- головні завдання та повноваження Антимонопольного комітету України;
- державні органи регулювання ринку цінних паперів в Україні ;
- повноваження Верховної Ради щодо регулювання конкурентних відносин;
- повноваження Президента України щодо конкурентної політики;
- роль Кабінету Міністрів України у формуванні конкурентної політики в Україні;
- повноваження Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України щодо формування конкурентної політики в Україні.

- роль Фонду державного майна України та Державної регуляторної служби у створенні умов для конкуренції;
- координаційні об'єднання підприємців для розвитку конкуренції в національній економіці;
- вплив на розвиток конкурентних відносин системи оподаткування та податкових пільг;
- характеристика інструментів Національного банку України;
- політика лібералізму зовнішньоекономічних відносин як фактор розвитку конкуренції;
- економічні методи конкуренції у політиці протекціонізму;
- демпінг як форма цінової конкуренції.

Семінарське заняття 9

Тема 8. Світовий досвід регулювання економічної конкуренції та Україна

Питання для усного опитування та дискусії

Інституційна структура регулювання конкуренції Японії.

Регулювання конкуренції у ФРН, Франції та Фінляндії.

Органи захисту конкуренції у Бельгії.

Саморегулювання рекламної діяльності у країнах ЄС.

Саморегулювання рекламної діяльності у Великій Британії та США.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Тести. *Виберіть позначення з правильною відповіддю або яке відповідає декільком із них.*

Варіант 1.

1. У якій країні функціонує Федеральне картельне відомство як центральний орган щодо розслідування анти конкурентних узгоджених дій?

- а) США;
- б) Японія;
- в) ФРН;
- г) Бельгія.

...

10. Яка країна має розгалужену систему державних та громадських організацій саморегулювання рекламної діяльності ?

- а) Бельгія;
- б) Франція;
- в) США;
- г) Велика Британія.

Варіант 2.

1. У якій країні питаннями конкуренції займається Міністерство торгівлі та промисловості:

- а) Бельгія;
- б) ФРН;
- в) Франція;
- г) Фінляндія

...

10. Для якої країни характерна велика кількість законодавчих актів щодо реклами:

- а) Велика Британія;
- б) Франція;
- в) США;
- г) ФРН.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: Комісія зі справедливих угод, Секретаріат, Федеральне картельне відомство, Федеральне міністерство економіки, Служба з питань конкуренції, Рада з питань конкуренції, Генеральна дирекція з конкуренції, Міністерство торгівлі та промисловості, Європейський альянс із стандартів у галузі реклами, саморегулювання реклами, Незалежна телевізійна комісія, Кодекс рекламної практики, Німецька рекламна рада, Національне рекламне відділення, Бюро контролю реклами, Центр з вивчення носіїв реклами.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- функції Комісії зі справедливих угод Японії;
- система органів регулювання конкуренції у ФРН;
- органи захисту конкуренції у Бельгії;
- система органів з питань конкуренції у Фінляндії;
- координуючий орган у рекламній діяльності в ЄС;
- регулювання реклами у Бельгії та ФРН;
- система регулювання реклами у Франції;
- система саморегулювання реклами у Великій Британії;
- особливості регулювання рекламної діяльності у США.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни «Основи теорії економічної конкуренції». Виконання самостійної роботи дозволяє аспірантам розвивати самостійне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички з управління інноваціями.

Самостійна робота із навчальної дисципліни «Основи теорії економічної конкуренції» складається з двох окремих завдань: письмових робіт по 9 темах та одного індивідуального завдання, обраного за темою наукової роботи. Письмова робота та індивідуальне завдання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи навчальним планом.

Студенти виконують письмову роботу та індивідуальне завдання самостійно з одержанням необхідних консультацій від науково-педагогічного працівника протягом семестру. Форма контролю – перевірка письмових та розрахункових робіт.

Тема 1. Суть, функції та методологія аналізу економічної конкуренції.

Питання для самостійної роботи

Конкурентне середовище.

Поняття несумлінної конкуренції

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення розкрити сутність конкурентного середовища. Проаналізувати роль держави у формуванні конкурентного середовища.

На підставі опрацьованої літератури розкрити сутність несумлінної конкуренції. Охарактеризувати економічне (промислове) шпигунство як метод несумлінної конкуренції.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає сутність конкурентного середовища?
2. Які роль держави у формуванні конкурентного середовища?
3. В чому полягає сутність несумлінної конкуренції?
4. Які основні форми економічного(промислового) шпигунства?

Тема 2. Види, форми та методи економічної конкуренції.

Питання для самостійної роботи

Стабільна та динамічна конкуренція.

Традиційна та нетрадиційна конкуренція.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення розкрити сутність стабільної конкуренції. Охарактеризувати особливості та чинники інтенсивності динамічної конкуренції.

На підставі опрацьованої літератури охарактеризувати сутність традиційної конкуренції. Розкрити умови та особливості поширення нетрадиційної конкуренції.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність стабільної конкуренції?
2. Які основні характеристики динамічної конкуренції?
3. Які чинники визначають інтенсивність конкуренції?
4. У чому полягає сутність традиційної конкуренції?
5. Які особливості поширення нетрадиційної конкуренції?

Тема 3. Основні наукові школи про конкуренцію в ринковій економіці.

Питання для самостійної роботи

Аналіз досконалої конкуренції в історичному аспекті.

Сучасні погляди учених-економістів на економічну конкуренцію.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення розкрити висвітлення досконалої конкуренції у працях Д. Рікардо. Охарактеризувати основні аспекти досконалої конкуренції у працях Дж. Кернса та А. Курно.

На підставі опрацьованої літератури розкрити сутність економічної конкуренції за М. Портером. Охарактеризувати форми конкуренції за Б. Седовим. Проаналізувати форми нецінової конкуренції за Ж. Тіролем. Розкрити види диференціації продукції за Ф. Шерером та Д. Россом

Питання для самоконтролю

1. Як Д. Рікардо розвинув ідею досконалої конкуренції?
2. Як розглядав досконалу конкуренцію Дж. Кернс?
3. Який внесок А. Курно у розвиток теорії досконалої конкуренції?
4. Які аспекти конкуренції розглядав М. Портер?
5. Які форми нецінової конкуренції виділяє Б. Седов?
6. Які особливості конкуренції усфері реклами виділяє Ж. Тіроль?
7. Які аспекти конкуренції та реклами розглядають Ф. Шерер та Д. Росс?

Тема 4. Економічна конкуренція в Україні. Інституційне середовище рекламної діяльності конкурентних підприємств.

Питання для самостійної роботи

Функції та принципи саморегулювання реклами.

Спонсорство. Порівняльна реклама. Адресна реклама. Недобросовісна реклама.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення розкрити сутність функцій саморегулювання реклами. Проаналізувати принципи саморегулювання реклами

На підставі опрацьованої літератури охарактеризувати сутність та види спонсорства. Розкрити сутність та види порівняльної реклами. Проаналізувати особливості адресної реклами. Охарактеризувати сутність та критерії недобросовісної реклами.

Питання для самоконтролю

1. Які найважливіші функції саморегулювання реклами?
2. Які головні принципи саморегулювання реклами?
3. У чому полягає сутність спонсорства?
4. Які виділяють види спонсорства?
5. Які особливості та види порівняльної реклами?
6. У чому полягає сутність адресної реклами?
7. Які виділяються критерії недобросовісної реклами?

Тема 5. Конкурентні стратегії підприємств в ринковому середовищі.

Питання для самостійної роботи

Сегментація вибору конкурентних стратегій.
Конкурентні стратегії, запропоновані Ф. Котлером.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення проаналізувати основні фактори сегментації вибору конкурентних стратегій. Охарактеризувати сегменти вибору конкурентних стратегій.

На підставі опрацьованої літератури розкрити критерії класифікації конкурентних стратегій за Ф. Котлером. Проаналізувати конкурентні стратегії лідера ринку. Охарактеризувати види стратегій челенджера. Розкрити сутність та види стратегій послідовника. Проаналізувати особливості стратегії нішера.

Питання для самоконтролю

1. Які виділяють фактори сегментації вибору конкурентних стратегій?
2. Які основні характеристики сегментів вибору конкурентних стратегій?
3. Які критерії класифікації конкурентних стратегій за Ф. Котлером?
4. Які стратегії застосовують лідери ринку?
5. У чому полягає сутність стратегії челенджера?
6. Які розрізняють види стратегій челенджера?
7. У чому полягає сутність стратегії послідовника?
8. Які виділяють різновиди стратегії послідовника?
9. У чому полягає сутність стратегії нішера?

Тема 6. Конкуренція і реклама на страховому ринку та ринку банківських послуг.

Питання для самостійної роботи

Конкуренція на ринку банківських продуктів.
Небанківські фінансові інститути.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення охарактеризувати основні продукти банку. Проаналізувати політику банків щодо кредитування діяльності клієнтів. Розглянути особливості конкурентної боротьби щодо залучення депозитів населення. Розкрити особливості конкуренції банківських установ на ринку посередницьких операцій. Визначити основні аспекти державного регулювання формування конкурентного середовища у банківській сфері України.

На підставі опрацьованої літератури розкрити сутність та основні класифікації небанківських фінансових інститутів. Проаналізувати діяльність страхових компаній. Охарактеризувати основні напрями діяльності пенсійних фондів. Розкрити основні види

діяльності ломбардів. Проаналізувати діяльність лізингових компаній. Охарактеризувати сутність та основні напрями факторингових компаній. Розкрити основні форми діяльності інвестиційних фондів. Проаналізувати основні напрями діяльності фінансових компаній.

Питання для самоконтролю

1. Які виділяють основні продукти банків?
2. Які виділяють засоби залучення потенційних клієнтів для кредитування?
3. Які інструменти конкурентної боротьби стосовно залучення депозитів населення?
4. Які виділяють сучасні види банківських послуг?
5. У чому сутність конкуренції банківських установ на ринку посередницьких операцій?
6. Які основні напрями державного регулювання формування конкурентного середовища у банківській сфері України?
7. У чому полягала сутність діяльності небанківських фінансових інститутів?
8. Які основні напрями діяльності страхових компаній?
9. Які основні завдання діяльності пенсійних фондів?
10. Які основні операції ломбардів?
11. У чому полягає сутність діяльності факторингових компаній?
12. У чому полягає сутність діяльності фінансових компаній?

Тема 7. Економіко-правові інструменти регулювання конкуренції.

Питання для самостійної роботи

Нормативно-правове регулювання конкуренції в Україні.
Інституційне регулювання конкуренції.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення розкрити основні засади конкурентної політики згідно Конституції України та Указу Президента України «Про основні напрями конкурентної політики на 2004-2005 роки». Проаналізувати основні положення та проблеми реалізації Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Розкрити основні положення Закону України «Про захист від економічної конкуренції».

На підставі опрацьованої літератури розкрити сутність інституційного регулювання конкуренції. Проаналізувати роль міжнародних організацій в інституційному регулюванні конкуренції.

Питання для самоконтролю

1. Які статті Конституції України регулюють питання конкуренції та антимонопольного регулювання?
2. Які напрями конкурентної політики було визначено в Указі Президента України «Про основні напрями конкурентної політики на 2004-2005 роки»?
3. Які засади конкурентної політики визначав Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції»?
4. Які труднощі виникли при застосуванні Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» у господарському житті?
5. Які основні положення Закону України «Про захист від економічної конкуренції»?
6. Які міжнародні організації відіграють важливу роль у інституційному регулюванні конкуренції?

Тема 8. Світовий досвід регулювання економічної конкуренції та Україна

Питання для самостійної роботи

Модель інституційного регулювання конкуренції в Україні.
Розвиток саморегулювання рекламної діяльності в Україні.

Завдання та методичні рекомендації до виконання самостійної роботи

Опрацювати літературу за темою самостійної роботи і на підставі її вивчення проаналізувати зміни в організаційній структурі Антимонопольного комітету України. Охарактеризувати склад та основні завдання Конкурентної робочої групи.

На підставі опрацьованої літератури охарактеризувати діяльність Громадської ради з реклами як органу саморегулювання рекламної діяльності в Україні. Проаналізувати необхідність розробки Кодексу української реклами.

Питання для самоконтролю

1. Яке недоліки діючої організаційної структури Антимонопольного комітету України?
2. Які відділи необхідно створити у структурі Департаменту конкурентної політики Антимонопольного комітету України?
3. Які зміни доцільні у організаційній структурі Антимонопольного комітету України?
4. Які державні органи та громадські організації повинні сформувати Конкурентну робочу групу?
5. Які основні завдання Конкурентної робочої групи?
6. Які основні завдання Громадської ради з реклами як органу саморегулювання рекламної діяльності в Україні?
7. Які питання у сфері рекламної діяльності має врегулювати Кодекс української реклами?

Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) студента денної форми навчання за тематикою навчальної дисципліни «Основи теорії економічної конкуренції» виконується у вигляді наукової роботи у межах годин, відведених для самостійної роботи.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання

Тема наукової роботи обирається студентом добровільно з наведеного нижче переліку та закріплюється за ним науково-педагогічним працівником на початку семестру. Наукова робота – це самостійно виконане наукове дослідження певної проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результат власного пошуку та обґрунтовані висновки. Підготовка ІНДЗ у такій формі передбачає:

- підбір та опрацювання літератури за темою наукової роботи;
- складання плану наукової роботи (*вступ, перше питання* – розкриття теоретичних аспектів проблеми, *друге питання* – аналіз фактичних та статистичних даних, *висновки, список використаної літератури та інформаційних джерел*);
- виклад основних ідей та пропозицій авторів;
- презентація та захист ІНДЗ відбувається під час проведення консультацій з навчальної дисципліни (виступ до 8 хвилин, обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.).

Форма контролю – перевірка правильності виконання ІНДЗ із врахуванням самостійності, творчості, правильності розрахунків і вмінням захистити результати дослідження. Захист (до 8 хвилин) за темою наукової роботи відбувається під час проведення консультацій з навчальної дисципліни «Основи теорії економічної конкуренції».

Доопрацьована наукова робота, що виконана за обраною темою, може бути заслухана на студентському науково-дослідному гуртку та подана на конкурс студентських наукових робіт з дотриманням установлених вимог. Результати наукової роботи можуть публікуватись у вітчизняному чи закордонному науковому виданні у формі статті, доповідатись на міжнародній, закордонній, всеукраїнській чи університетській конференціях з публікацією або без публікації тез, за що студенти одержують додаткові бали.

Тематику наукових робіт

1. Теоретичні аспекти вивчення сутності конкуренції.
2. Конкуренція як форма функціонування товарно-ринкового господарювання, форми конкуренції та їх еволюція.
3. Основні види міжнародної конкуренції.
4. Наукові підходи до визначення сутності поняття «конкуренція».
5. Конкуренція на ринку: функції, види, форми.
6. Конкуренція як цивілізована форма боротьби за існування на вітчизняному ринку товарів і послуг.
7. Види конкуренції та їх особливості в Україні.
8. Правові засади економічної конкуренції як об'єкта державного регулювання.
9. Засоби цінової та нецінової конкуренції у господарській діяльності підприємств.
10. Недобросовісна конкуренція у ринковій економіці.
11. Конкуренція на ринку товарів і послуг за умов наростання економічної та політичної кризи.
12. Монополія і конкуренція в господарській системі України.
13. Стратегічні пріоритети підвищення ефективності конкуренції в Україні.
14. Регулювання конкуренції як діяльність держави.
15. Формування моделі державного регулювання конкуренції в Україні.
16. Державне регулювання конкуренції на товарному і фінансовому ринках.
17. Правове регулювання конкуренції та монополістичної діяльності.
18. Сучасні інструменти регулювання рівня конкуренції.
19. Методи та засоби державного регулювання конкурентного середовища.
20. Монополізація економіки: сутність, позитивні та негативні аспекти.
21. Особливості монополізації економіки в Україні.
22. Природні монополії в Україні: економічні особливості, проблеми державного регулювання і законодавчого забезпечення.
23. Компетенція антимонопольних органів щодо регулювання конкуренції.
24. Обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції.
25. Державна підтримка конкуренції і антимонопольна політика.
26. Регулювання конкуренції на національному та міжнародному рівнях.
27. Антимонопольне регулювання в контексті світового досвіду.
28. Напрями підвищення ефективності державного регулювання конкуренції.
29. Конкуренція і монополія в ринковій економіці.
30. Державне регулювання різних видів ринків в Україні.
31. Світовий досвід правового захисту вільної конкуренції на ринку.
32. Рівні ведення конкурентної боротьби.
33. Сучасні наукові школи, що досліджують конкуренцію.
34. Порівняльна характеристика основних ринкових структур.
35. Особливості конкуренції у банківській системі України.
36. Конкуренція страхових кампаній України.
37. Перспективи інституційного регулювання конкуренції в Україні.
38. Поняття конкурента можна з позицій визначення поняття конкурентної боротьби.
39. Система конкурентних стратегій підприємства.
40. Базові принципи формування конкурентної стратегії.

Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Питання для підсумкового контролю

1. Понятійно-категоріальний та методологічний підходи до наукового пізнання теорії економічної конкуренції.
2. Функції економічної конкуренції.
3. Місце та основні погляди на рекламу у конкурентній боротьбі.
4. Зовнішня та внутрішня конкурентоспроможність.
5. Конкурентна політика держави.
6. Антимонопольне-конкурентне законодавство.
7. Методи економічного аналізу конкуренції.
8. Внутрішньогалузева конкуренція.
9. Сутність та основні форми прояву міжгалузевої конкуренції.
10. Форми та моделі міжнародної конкуренції.
11. Теоретичні положення щодо конкуренції фізіократів.
12. Значення економічної конкуренції за А. Смітом.
13. Внесок у теорію економічної конкуренції Дж. Мілля.
14. Внесок у теорію економічної конкуренції Дж. Робінсона.
15. Внесок у теорію економічної конкуренції А. Маршалла.
16. Внесок у теорію економічної конкуренції Е. Чемберлін.
17. Внесок у теорію економічної конкуренції І. Кірцнера.
18. Теорія конкурентної еволюції С. Уінтера та Р. Нельсона.
19. Внесок у теорію економічної конкуренції П. Семюелсона та Дж. Стіглера
20. Дослідження економічної конкуренції вітчизняними ученими-економістами.
21. Конкурентні стратегії за А. Юдановим.
22. Концепція «Ефективної конкуренції» Й. Шумпетера.
23. Умови ефективної конкуренції за Ф. Гайском.
24. Модель конкурентного ладу В. Ойкена.
25. Сучасні погляди учених-економістів на економічну конкуренцію.
26. Аналіз досконалої конкуренції в історичному аспекті.
27. Розвиток економічної конкуренції в Україні.
28. Антиконтурентні дії державних органів влади та суб'єктів підприємництва.
29. Особливості конкурентної боротьби у спеціальних економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку.
30. Особливості розвитку ринку цінних паперів в Україні як фактору міжгалузевої конкуренції.
31. Особливості українського рекламного ринку.
32. Інституційне середовище рекламної діяльності в Україні.
33. Функції та принципи саморегулювання реклами.
34. Суть та класифікація конкурентних стратегій підприємства.
35. Стратегія концентрації.
36. Стратегія лідера.
37. Стратегія розширення.
38. Оборонна стратегія.
39. Конкурентні стратегії залежно від типу конкурентної поведінки.
40. Конкурентні стратегії, запропоновані І. Ансоффом
41. Банківська конкуренція.
42. Взаємодія між банківськими і страховими установами в Україні.
43. Банківська конкуренція на інвестиційному ринку.
44. Основні групи конкурентів банків на інвестиційному ринку.
45. Модель інституційного регулювання конкуренції в Україні
46. Розвиток саморегулювання рекламної діяльності в Україні.
47. Формування конкурентної стратегії.
48. Розвиток конкуренції на страховому ринку України.
49. Конкурентне середовище страхування.
50. Реклама на страховому ринку України
51. Конкуренція на ринку банківських продуктів.

52. Небанківські фінансові інститути.
53. Нормативно-правове регулювання конкуренції та природних монополій в Україні.
54. Інституційне регулювання конкуренції.
55. Діяльність та основні завдання Антимонопольного комітету України у сфері регулювання конкуренції.
56. Система органів державної влади України у регулюванні конкурентних відносин.
57. Інструменти регулювання Національного Банку України.
58. Регулювання зовнішньоторговельної конкуренції та демпінгу.
59. Сучасні тенденції конкурентної політики країн з ринковою економікою.
60. Інституційна структура регулювання конкуренції США.
61. Система захисту економічної конкуренції у Великій Британії.
62. Регулювання конкуренції у Японії, ФРН, Франції та Фінляндії.
63. Органи захисту конкуренції у Бельгії.
64. Саморегулювання рекламної діяльності у країнах ЄС.
65. Саморегулювання рекламної діяльності у Великій Британії та США.

Структура залікового білету

1. Конкурентна політика держави.
2. Реклама на страховому ринку України.
3. Тести.

Методи аналізу та синтезу використовують при дослідженні таких аспектів конкуренції:

- а) історичних етапів формування конкуренції;
- б) реальних фактів та теоретичних узагальнень;
- в) світової практики розвитку конкурентних відносин;
- г) відображення дійсності за допомогою рівнянь та графіків.

До форми прояву міжгалузевої конкуренції належить:

- а) боротьба за ринки збуту між підприємствами;
- б) диференціація продукції;
- в) боротьба за вкладення капіталу на ринку цінних паперів;
- г) конкуренція на ринку сировини та напівфабрикатів.

Хто з науковців розглядав монополістичну конкуренцію як виклик традиційній точці зору економічної науки?

- а) А. Маршалл;
- б) Е. Чемберлен;
- в) Й. Шумпетер;
- г) Дж. Робінсон

Яку стратегію у конкурентній боротьбі, на думку А. Юданова, слід застосувати підприємствам, які здійснюють свою діяльність у певній місцевості?

- а) віолентна;
- б) патієнтна;
- в) комутантна;
- г) експлерентна.

Індекс Гарфінделя-Гіршмана передбачає врахування таких економічних

- суб'єктів: а) кількість зареєстрованих суб'єктів ринку;
- б) кількість суб'єктів господарювання, що діють на даному ринку;
- в) територіальне розміщення основних конкурентів;
- г) кількість монополістів на ринку.

До тактичних прийомів оборонної стратегії

- належить: а) зниження структурних бар'єрів;
- б) попередження про атаку на конкурентів;
- в) позбавлення противника стимулів до нападу;
- г) флангова атака.

Фінансовий супермаркет - це:

- а) сукупність банківських продуктів на ринку;

- б) інтеграція послуг банків та страхових компаній;
- в) структура, яка пропонує клієнтам в одному офісі широкий спектр фінансових послуг;
- г) це поліс, який надає страхова компанія комерційному банку з метою покриття його ризиків від збитків, пошкодження цінностей чи шахрайських дій.

Демпінг - це:

- а) продаж товарів на внутрішньому ринку за цінами нижчими ніж на зовнішньому;
- б) торговельне мито на імпортовані товари;
- в) продаж товарів на зовнішньому ринку за цінами нижчими, ніж на внутрішньому;
- г) податкові пільги на експортну продукцію.

Яка країна має розгалужену систему державних та громадських організацій саморегулювання рекламної діяльності ?

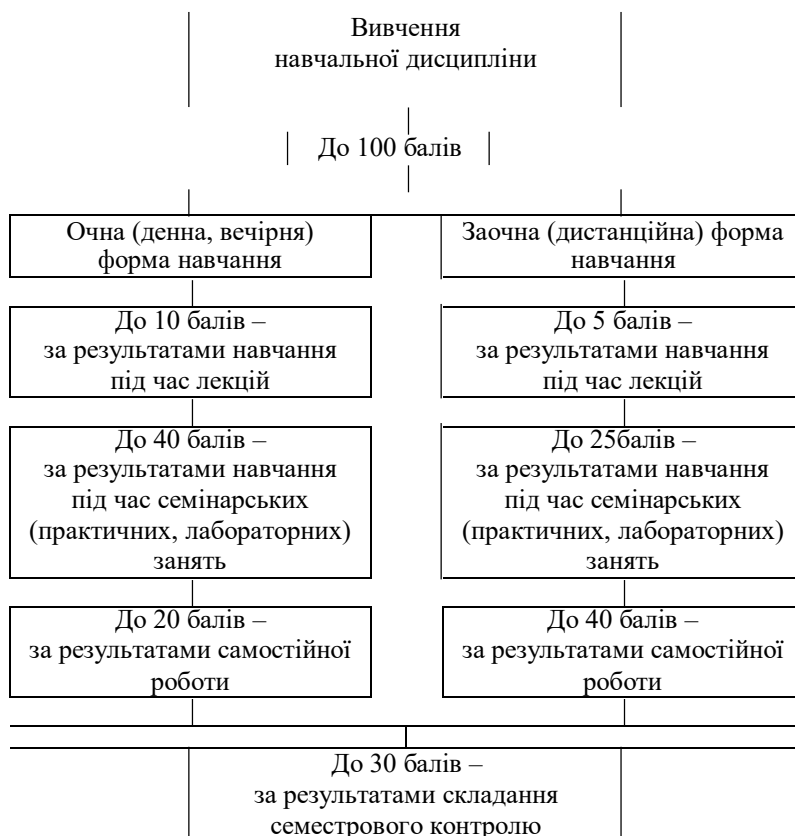
- а) Бельгія;
- б) Франція;
- в) США;
- г) Велика Британія.

3.10 Що з нижченаведеного є формою взаємодії банківського та страхового бізнесу:

- а) диверсифікація капіталу та доходу;
- б) форма агентських відносин;
- в) покриття ризиків від збитків, втрати готівки, незаконних чи шахрайських дій співробітників банку;
- г) інвестиційна програма.

2. Схема нарахування балів

Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 8 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій							
			1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Денна	8	1,3	2,5	3,8	5,0	6,3	7,5	8,8	10

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 28 серпня 2020 року, протокол № 1).

Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	8 тем	Номер теми								Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	1	2	2	2	2	2	2	14
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	6								6
	Усього балів									20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Вашків О. Конкурентоспроможність підприємства: опорн. консп. лекцій Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 148 с.
2. Господарське право : підручник / за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. - Х.: Право, 2012. 696 с.
3. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
4. Кобзар Т. С. Савельєва М. О. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право» / Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290 с.
5. Лупак Р. Л., Васильців Т.Г. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Львів: Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
6. Магас В. М. Підприємництво та конкуренція – основні чинники розкриття економічного потенціалу суспільства. *Економічна теорія*. 2019. № 2. С. 44-56.
7. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 1 листопада 2001 року з наступними змінами та доповненнями. *Офіційний вісник України*. 2001. № 7. С. 260
8. Реверчук С. К., Сива Т. В., Реверчук Л. С. Основи теорії економічної конкуренції: навч. посіб. К. : Знання, 2007. 271 с.
9. Шкляр С. В. Економічна конкуренція як об'єкт державного контролю. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1. С. 53-57

Тема 2

1. Вашків О. Конкурентоспроможність підприємства: опорн. консп. лекцій Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 148 с.
2. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. - Х.: Право, 2012.-696 с.
3. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
4. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 7-ме вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2008. 719 с.
5. Іванов Ю. Б., Кизим М. О., Тищенко О. М., Іванова О. Ю., Ревенко О. В., Чечетова-Терашвілі. Т. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: підручник. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. 320 с.
6. Кобзар Т. С. Савельєва М. О. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право» / Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290 с.
7. Лебідь В.І. Господарське право: навчальний посібник. 2-ге видання допов. і перероб. К.: Алерта, 2014. 416 с.

8. Лупак Р. Л., Васильців Т.Г. Конкуренентоспроможність підприємства: навч. посіб. Львів: Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
9. Львов Б. До питання про форми недобросовісної конкуренції у сфері промислової власності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. № 2. С. 38–46
10. Мілаш В. С. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2015. – 328 с.
11. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року з наступними змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р., № 36, С. 164
12. Реверчук С. К., Сива Т. В., Реверчук Л. С. Основи теорії економічної конкуренції. К. : Знання, 2007. 271 с.
13. Щербина, В.С. Господарське право : підручник. 5-те вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2012. 600 с.

Тема 3

1. Дудник О. В., Міненко С.І. Економічна природа понять «конкуренція» та «конкуренентоспроможність». *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 29(1). С. 112-116
2. Історія економіки та економічної думки : підруч. / В. В. Козюк, Л. А. Родіонова, О. В. Длугопольський [та ін.] ; за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. Тернопіль : ТНЕУ, 2015 792 с.
3. Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку ХХ ст. [Текст] : навч. посіб. / [В. В. Козюк та ін.] ; за ред.: В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. - К. : Знання, 2011. 566 с.
4. Історія економічних вчень: підручник / за ред.. Тарасевича В.М., Петруні Ю. Є. – К: “Центр учбової літератури”, 2013. 352 с.
5. Історія економічних учень: навчальний посібник / Базилевич В.Д., Гражевська Н.І., Гайдай Т.В., Леоненко П. М., Нестеренко А. П. К.: Знання, 2004.1300 с.
6. Квятко Т. М. Роль сучасних теорій конкуренції у економічній науці. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2019. Вип. 202. С. 210-217
7. Пармаклі Д.М., Філіпова С.В., Добрянська Н.А. Історія економічних вчень: навчальний посібник. Одеса, 2018. 113 с.
8. Реверчук С. К., Сива Т. В., Реверчук Л. С. Основи теорії економічної конкуренції: навч. посіб. К. : Знання, 2007. 271 с.
9. Чорна Л.О. Історія економіки та економічної думки: навчальний посібник. – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІКНТЕУ, 2015. 324 с.
10. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

Тема 4

1. Вашків О. Конкуренентоспроможність підприємства [Електронний ресурс]: опорн. консп. лекцій Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 148 с.
2. Касьяненко Л. М. Економічна теорія: навч. посіб. для студентів, які здобувають ступінь вищої освіти бакалавра та магістра галузі знань 08 «Право» К.: «Центр учбової літератури», 2015. 224 с.
3. Кузьменко Л. Г. Контроль економічної концентрації як форма підтримання конкуренції на ринку. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2018. Т. 3, вип. 1. С. 69-73
4. Лупак Р. Л., Васильців Т.Г. Конкуренентоспроможність підприємства: навч. посіб. Львів: Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
5. Носач І. В., Старчик Н.В., Лебедева Д.О. Економічна конкуренція в умовах глобального інформаційного капіталізму. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 32-38
6. Польова В.В., Ветрова В.В. Теоретико-методичні основи дослідження економічної конкуренції підприємств-роботодавців на ринку праці в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 5.1. С. 52-57

7. Реверчук С. К., Сива Т. В., Реверчук Л. С. Основи теорії економічної конкуренції: навч. посіб. К. : Знання, 2007. 271 с.
8. Чепінога В.Г. Економічна теорія: підручник. К.: Юрін-ком Інтер, 2011. 656 с.

Тема 5

1. Гавенко М. С. Етимологія та еволюціонування конкурентної стратегії. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 5(2). С. 48-53
2. Дахно І. І., Бабіч Г. В., Барановська В. М., та ін. Зовнішньоекономічний менеджмент. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 568 с.
3. Дикань В. Л., Зубенко В. О., Маковоз О. В., Токмакова І. В., Шраменко О. В. Стратегічне управління: навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 272 с.
4. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доповн. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. 406 с.
5. Кустріч Л. О. Маркетингова конкурентна стратегія як необхідний елемент системи управління підприємством. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2019. Вип. 33. С. 112-116
6. Охота В. І. Сучасні конкурентні стратегії щодо збільшення внутрішніх туристичних потоків. *Інноваційна економіка*. 2019. № 3-4. С. 107-113
7. Порохня В. М., Безземельна Т. О., Кравченко Т. А. Стратегічне управління. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 224 с.
8. Рожко Н. Я. Стратегії досягнення конкурентних переваг виробників на ринку овочів та фруктів. *Агросвіт*. 2020. № 3. С. 73–79
9. Скібіцька Л.І., Матвеев В. В., Щелкунов В. І., Подреза С. М. Стратегічне управління корпораціями. навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 480 с.
10. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / За заг. ред. Бутка М. П.К.: «Центр учбової літератури», 2016. 376 с.
11. Стратегія підприємства Саєнко М.Г. Підручник. Тернопіль: «Економічна думка». 2006. 390 с.
12. Трусова Н. В., Шершень Н.В. Формування конкурентної стратегії підприємств. *Економіка і управління*. 2019. № 3. С. 77-84

Тема 6

1. Андросова О. Ф., Лужанська Є. О. Стратегія банку як основа для впровадження нових видів продуктів та послуг. *Економічний простір*. 2019. № 148. С. 82-92
2. Андросова О. Ф., Лашенкова А. М. Сучасні процеси банківської конкуренції: реалії сьогодення. *Економічний простір*. 2019. № 143. С. 81-92
3. Вовчак О. Д., Халло В.Ф. Види і класифікація банківської конкуренції. *Фінанси України*. 2008. № 12. С. 89-96
4. Вовчак О. Сутність та особливості банківської конкуренції в Україні в умовах сьогодення. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2. С. 253-257
5. Временко Л., Мужилівський В. Конкуренція та монополізація у галузі недержавного обов'язкового страхування в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2013. Вип. 135. С. 8-11.
6. Ільченко К. О. Конкуренція в банківській системі: визначення та види. *Бізнес Інформ*. 2013. № 4. С. 385-389
7. Іонін М. Є. Детермінанти розвитку конкурентного потенціалу компаній зі страхування життя. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка*. 2017. № 7. С. 40-44
8. Іонін М. Є. Конкурентні переваги страхових компаній в контексті розвитку страхового ринку України. *Finance, accounting, banks*. 2018. Вип. 1. С. 84-94
9. Іонін М. Є. Оцінка конкурентної ситуації на страховому ринку України. *Фінанси, учет, банки*. 2016. Вып. 1. С. 245-255
10. Іонін М. Є. Ринкові чинники впливу на конкурентний потенціал страхової компанії. *Економіка і організація управління*. 2017. Вип. 3. С. 116-126

11. Ковриженко Л. О. Конкуренція як економічна категорія та специфіка її прояву в банківській сфері. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 20. С. 72-80.
12. Лютий І. О., Солодка О.О. Банківський маркетинг: підручн. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2010. 776 с.
13. Реверчук С. К., Сива Т. В., Реверчук Л. С. Основи теорії економічної конкуренції. К. : Знання, 2007. 271 с.
14. Циганов С. А., Сизоненко В.А., Циганова Н.В. Вплив глобалізації на регулювання банківських систем. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 8. С. 22-29

Тема 7

1. Безух О. В. Державна допомога і економічна конкуренція: проблеми взаємодії. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 151-156
2. Варава Л. М., Савонік Н.Л. Державний контроль у сфері економічної конкуренції на прикладі ринку електричної енергії Дніпропетровської області. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 6. С. 148-153
3. Вашків О. Конкурентоспроможність підприємства: опорн. консп. лекцій Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 148 с.
4. Гаран О. В. Сучасний стан розуміння державного регулювання конкуренції в Україні. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Правознавство*. 2018. Т. 23, Вип. 2. С. 45-55
5. Горбаль Н. І., Микитин О. З., Суха А. Я. Державне регулювання конкуренції в Україні та ЄС. *Бізнес Інформ*. 2019. №4. С. 66–71.
6. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. Х.: Право, 2012. 696 с.
7. Господарське право. Особлива частина: підручник / М. С. Долинська, Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко, Б. М. Гамалюк; за ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 536 с.
8. Кобзар Т. С. Савельєва М. О. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Господарське право» / Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 290 с.
9. Лупак Р. Л., Васильців Т.Г. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Львів: Видавництво ЛКА, 2016. 484 с.
10. Мілаш В. С. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів. Х.: Право, 2015. 328 с.
11. Мосціпан Р. М. Організаційні засади механізмів державного регулювання на ринках страхових послуг України на сучасному етапі державотворення. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. Вип. 1. С. 55-65
12. Про Антимонопольний комітет України Закон України від 14 грудня 1993 року з наступними змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472.
13. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року з наступними змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р., № 36. Ст. 164
14. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 1 листопада 2001 року з наступними змінами та доповненнями. *Офіційний вісник України*. 2001. № 7. Ст. 260
15. Про природні монополії: Закон України від 20 квітня 2000 р. (з наступними змінами та доповненнями). *Офіційний вісник України*. 2000. № 19. Ст. 772.
16. Реверчук С. К., Сива Т. В., Реверчук Л. С. Основи теорії економічної конкуренції. К. : Знання, 2007. 271 с.
17. Шкляр С. В. Взаємодія між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2018. № 1. С. 64-71
18. Щербак А. В. Конкуренція як фактор економічного зростання: світовий досвід та українські реалії. *Економіка України*. 2018. № 8. С. 3-15

19. Щербина В.С. Господарське право : підручник. 5-те вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2012. 600 с.

Тема 8

1. Бутенко Н. В. Антимонопольна політика у сфері регулювання партнерських відносин *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 26-32
2. Горбаль Н. І., Микитин О. З., Суха А. Я. Державне регулювання конкуренції в Україні та ЄС. *Бізнес Інформ*. 2019. №4. С. 66–71.
3. Лазебна І.В. Аналіз стану та захист економічної конкуренції у споживчому секторі економіки України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 14. С. 181-187.
4. Леськів О.А. Зарубіжний досвід і вітчизняні реалії саморегулювання рекламних ринків. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2014. № 6. С. 40-43
5. Львов Б. Запровадження європейських стандартів економічної конкуренції до сфери промислової власності України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2014. № 6. С. 109-117
6. Наумік-Гладка К. Г. Нормативне забезпечення маркетингових комунікацій у сфері туризму. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 337-341
7. Реверчук С. К., Сива Т. В., Реверчук Л. С. Основи теорії економічної конкуренції: навч. посіб .К. : Знання, 2007. 271 с.
8. Саморегулювання реклами: досвід Франції URL: <https://detector.media/rinok/article/122104/2017-01-10-samoregulyuvannya-reklami-dosvid-frantsii/>
9. Швидка Т. І. Зарубіжний досвід антимонопольної політики та перспективи реформування вітчизняного конкурентного законодавства в умовах глобалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2018. Вип. 33. С. 107-110
10. Швидка Т. Історія становлення і формування конкурентного законодавства (іноземний досвід). *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 50-54
11. Швидка Т.І. Історія формування антимонопольної політики та законодавства в Європейському союзі. *Право і суспільство*. 2019. № 1. Частина 2. С. 176-181
12. Шворак О. Конкурентна політика ЄС та українська євроінтеграція. *Юридична газета*. 2016. - № 36
13. Юринець З. В., Леськів О.А. Зарубіжний досвід розбудови систем державного регулювання рекламних ринків: перспективи функціонування в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. - 2016. № 12. С. 97-109

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://nbuv.gov.ua/> – Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
2. <http://gntb.gov.ua/ua/> – Веб-сайт Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки України
3. <http://www.ounb.km.ua/> – Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки

Розробник навчально-методичних матеріалів:

Викладач дисципліни:

доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування,
кандидат економічних наук, доцент

_____ Андрій КОРЮГІН

27 жовтня 2020 року

Схвалено кафедрою менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

27 жовтня 2020 року, протокол № 3.

Завідувач кафедри _____ Віктор СИНЧАК

27 жовтня 2020 року

Декан факультету управління та економіки _____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

28 жовтня 2020 року

Погоджено методичною радою університету 20 листопада 2020 року,
протокол № 3.

Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН

20 листопада 2020 року

Обліковий обсяг – 1,67 ум. др. арк.